

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Yeri'at Shelomoh ...

Pappenheimer, Salomon Seligmann

המלש, מיהנפפ

Dyhernfurth, [5]571 [1810/11]

חמ העירי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8834

יריעה מח

ארץ ארמה . שני השמות האלה מורים בשמות
 על כדור הארץ שהוא בגשם העב
 המקשיי שאנו דורכים עליו שהוא במרכז הכפפה היא
 האוירית שאנו רואים סביבתנו (ערד באדן) אך שם
 ארץ הונח על זה הגשם בבחינת זורח ותבניתו
 (פיגור) . ושם ארמה הונח עליו בבחינת
 איכותו (בשפניהיו) . כי שם ארץ שרשו רץ לשון
 רציצה (צר שמטרט) כמו ותרץ את גלגלתו (שופט)
 ט' ג) . וגשם הארץ כשאנו מהלקים ממנו חלק
 המים שבו כגון הימים והנהרות המשלימים כדורות
 הארץ או ישאר זורח החלק העפריי שבו בגשם מרוץ
 חלק בקעים וחללים שכלכד פ"י הצרוף עם חלק המים
 הממלא הבקעים ההם נהווה לו זורח כדור . וע"ש
 כך נקרא ארץ בחו' האל"ף כשם אלכע אגרוף ואורופ
 מלשון רציצה שזורתו בזולת הימים והחללים בזורת
 בשם רעץ . שזהו ענין אמרו (בראשית א') ויקרא
 אלהי ליבשה ארץ ולחוקה המים קרא ימים והייט
 לחלק המקשיי העפריי שבכדור שהוא היבשה קרא ארץ
 ע"ש זורתו שהוא בגשם מרוץ ולחלק המים שבו
 הממלא את בקיעו הרציצה קרא ימים :
 ושם ארמה . שרשו רם מענין דומיה שקיטה
 והעדר הגועה כמו דתו כאבן .
 עיני נגרה ולא תדמה . יקם סערה לדממה לאבן
 דומם . תקרא הארץ אדמה ע"ש איכותה שהיא גשם
 דומם ומשני אופנים . הא' שהיא דוממה ושוקטת על
 מקומה בלתי מהנועעת וזהו ממקומה בגרמי השמים
 השמש והירח והכוכבים שמתנועעים ומיטלטלים
 ממקום למקום . ואע"פ שיש ג"כ כוכבים הגלתי
 מתנועעים הנשארים תמיד במקומם הנקראים אצל
 ההוכניים (פיקס שטערנע) הלה הם רחוקים ממנו
 כ"כ עד שכמעט אין לנו הרגשה מהם ושם אדמה לא
 כופה רק כפי הרגשת ותפיסת חושנו שבחוש ראייתנו
 אנו מרגישים שהארץ שוקטת וגרמי השמים מתנועעים
 שבואת הבחינה אין הפרש ג"כ באחרנו שהארץ שוקטת
 אע"פ שלטי דעת הרבה חוכניים השמש שוקטת והארץ
 מתנועעת בעד השמש כי לא נאמר זה רק כפי הרגשת
 חוץ

על הגוף והיינו המעשה הנעשה בבגד (אנקלידן)
 שהטלחה הבגד על הגוף יקרא לבישה . או כסוי .
 עטיה ועטיפה . ולפיכך ישמשו אלה הפעלים זה את
 זה כדרך שאר פעלים המשמשים זא"ז ברוב פעמים .
 ואמר על הטלחה הבגד פעמים בלשון לבישה כמו ובגד
 ללבוש ללבוש את הבגדים . ופעמים בל' כסוי כמו
 ותכס בבגד (ש"א י"ט י"ג) ויכסהו בבגדים (מ"א א')
 וערום יכסה בגד (יחזקאל י"ח ז') . ופעמים בלשון
 עטיה כמו בבגד יעטה (תלים ק"ט י"ט) יעטה הרועה
 את בגדו (ירמיה' מ"ג י"ב) . וכן שם שמלה ושלמה
 בא לפעמים בלשון לבישה לא ילבש בגד שמלה אשה .
 ושלמתנו ללבש (ישעי' ד' א') ולפעמים בלשון כסוי .
 מהכסה בשמלה חדשה (מ"א י"א כ"ט) . ופעמים
 בלשון עטיה כמו עטה אור כשלמה (תלים ק"ד ב') .
 וכן בשאר בגדים חוץ ממלה ואמר עליהם לפעמים
 בל' לבישה וילבש שק ואמר (אסתר) ולפעמים בל'
 כסוי ויכס שק (איוב א') ויחכסו שקים (יונה ג') .
 וילבש אתו את המעיל (ויקרא ח' ו') . והוא עטה
 מעיל (ש"א כ"ח י"ד) . מעיל זדקה יעטני (ישעי'
 ס"א י') . ויש עוד מין לבישה הנקרא חגירה
 (אומגירטן) כמו חגרו שקים (ש"ב ג') חגור אפוד
 בד (שם ו' י"ד) חגור חדו ללבוש (שם כ' ח') .
 והוא מושאל מן חברה (גירטל) והיינו צמחום ימירה
 של הבגד על הגוף כמגורה :
 ובשרשיים הרש ע"מ בארנו שמלת ע"מ מלשון
 קימוץ כמו ותעט אהשלל .
 וירד העיט על הפגרים והיינו שקידה להשלים דבר
 (נייזן) והושאל ממנו ללשון עטיה של בגד שהוא ג"כ
 קימוץ הזמן של לבישה כראוי והשקידה ללאת חוץ
 שלפיכך ג"כ נמצא רוב לשון עטיה אצל מעיל לפי
 שהמעיל בגד שאין לו בית יד ונוח ללבוש ולהעטות בו
 במהירות כי שרש מעיל על . וכלומר בגד שעל כל
 הבגדים ממעל (אבר קלייד . מאנטל) :
 ורע . שזה שאמרו בש"ס (שבת כ"ז) שסתם
 בגד הוא הנעשה מזמר ופשתים אינו ענין
 למה שדברנו בבאו' בגד כאן . כי כאן לא ירדנו
 להבדיל בבגדי' בבחינת' החמר שנעשו ממנו אם מזמר
 ופשת' או משאר מינים כ"א בבחינת מה שהם משמשי'
 ואופן לבישתם :

מוש ראונו שאלו ראים פשט מתנועע והארץ שוקטת
 ויקרא אותה אדמה ע"ס השגתנו אותה במצב הדומיה
 והשקטתה וכענין כל שאר קריאת שמות שאין לנו
 קוראין שם לדבר כפי מה שהוא בעצם כ"א כפי מה
 שהוא באיכות שאלו מרגישים ממנו בחוש (עיין בהקדמ')
 והאופן הב' של דומיה ושקטת הארץ שעליה תקרא
 הארץ אדמה . היינו שהיא גשם דומם אין בה תנועת
 הצמיחה כמו שיש לכל שאר הגשמים מתחת השמים
 כגון הצ"ח הצמחים והמחיות שכולם יש בהם כח
 הצמיחה שאפי' האבנים והסלעים שבארץ הם צומחים
 ונדלים ומתרכים כשאר מחיות שבארץ לא שזייתתם
 נמשך זמן רב ולא ניכר צמיחת הדברים הרכים כגון
 הצ"ח וצמחי שדה שמתהרים לצמוח . אבל האדמה
 עצמה דהיינו החלק העפרוי שבארץ המורכב מחול
 ועפר אין בו כח צמיחה כל עיקר שהוא רק מעלה
 צמחים והוא עצמו אינו צומח :

ולא ידוקא כל דבור הארץ כולו כי גם חלק ממנו
 יקרא ארץ ואדמה . כמו ארץ מצרים .
 ארץ ישראל אדמת מצרים אדמת ישראל . והיינו מדינה .
 וגם על חלק קטן מן המדינה יכול שם ארץ ואדמה
 כמו בעוד כבוד ארץ . קנה אותנו ואת אדמתנו
 בלחם . וזה דוקא כשהחלק עדיין מחובר לקרקע אבל
 על חלק עפר ההלוג מן הקרקע לא יצדק שם ארץ
 כ"א שם אדמה כמ"ס מוצח אדמה תעשה לי . ואדמה
 על ראשו . אבל לא יצדק לומר מוצח ארץ תעשה לי
 וארץ על ראשו . והטעם כי לפי מה שהגתם ארץ
 בצמיחת הגורה המרוצלת שיש לכדור הארץ כמבואר
 לעיל כבר לא יתכן לקרא לחלק קטן ממנו בשם ארץ
 רק בזמן שהוא מחובר עם הגורה היא והוא עם שאר
 הכדור עושים יחד צורת הארץ ולא בזמן שהוא חלוש
 שעי' שנתלש נעשה גשם בפ"ע והפסיד כגוי הארציות
 והגורה הרצונה . משא"כ בשם אדמה שהונח ג"כ לפי
 איכות האדמה שאין לה תנועה צמחית זה לודק ג"כ
 על חלק אדמה החלוש שעדיין נשאר עליו האיכות
 שהוא שאינו צומח כמו שהוא בכל האדמה כולה . עיין
 לקמן שאור עפר :

יריעה מט

עפר . אבק . אפר . דשן . מורים בדרך
 כלל על קצוץ

דברים קטנים דקים שקטנים כ"כ עד שכמעט אין
 הראיה שולעת על אחד הנפרד מן הקצוץ (שטויב)
 והנה ע"כ ההבדל הכללי יש הבדל בין עפר ואבק ובין
 אפר ודשן . שמות עפר ואבק הנחתם הראשונה על
 אותן החלקים הדקים שהאדמה מורכבת מהם שאם
 נסיר מן האדמה כל מה שיש בה מן האבנים והסלעים
 והמחיות והשדפים השזניים ומיני המלח ומיני החול
 ישאר בה עוד חומר אחד המורכב מחלקים הדקים
 האלה שאפי' האש אין שולט בהם והם מדובקים יחד
 כשהם לחים אבל כשהם יבשים יתפוררו ויהיו נקמח .
 וכל מקום שנאמר עפר ואבק פתח מורה תמיד על
 אלה החלקים הדקים העפריים . כמו ועפר האכל
 כל ימי חיך . כי עפר אלה ואל עפר תשוב . מטר
 ארצך אבק ועפר (דברי' ב"ח כ"ד) . משפעת סוסיו
 יכסך אבק (יחזקאל כ"ו י') . ושמות אפר ודשן
 מורים בהנחה ראשונה על אותן החלקים הדקים
 הנשארים מן הגשם לאחר שנגרף (אששע) כמו את
 אפר הפרה (במדבר י"ט ט') כי אפר כלחם אכלתי
 (תלים ק"ב י') . והרים את הדשן אשר תאכל האש
 (ויקרא ו' ג') . הפגרים והדשן (ירמי' ל"א ל"ט) :
 וההבדל הפרטי בין עפר ואבק . כי שם עפר
 מורה על חלקים ששם קטנותם ודקותם
 הם עדיין גסים כ"כ שאפשר להרגיש בין האצבעות
 (שטויב) . ושם אבק מורה על חלקים הקלושים
 כ"כ עד שאפי' בין האצבעות לא יורגשו שמחת עוצם
 דקותם הן נכנסות בחריצים של עור האצבעות ולא
 יורגשו מתוך כך במשש האצבעות בזולת שיהיו סך
 מרובה והם נקראו אבק (סודר) וכעין שראש בקצח
 חטין דק שאם האדם טובל בו אצבעותיו וחוזר ומושכם
 ומוללם זה בזה אינו מרגיש ביניהם כל מאומה ואפי' כ
 כשיסתכל בהם יחלש לבושים מקומם . והו נקרא
 אבק . ושם אבק בך . שהוראתו על התרוקנות
 והתמוצות הדבר מכל מה שיש בו אפי' מכל מה שהוא
 יותר דק וקלוג כמו הבוק תבוק הארץ (ישעי' כ"ד
 ג') . בוקה ומבוקה (נחום ב' י"א) (עיין שרשים
 שרש בך) :

וההבדל הפרטי שבין עפר לדשן . שם אפ'
 מורה על החלקים הדקים העפריים
 והמלחיים הנשארים אחר שרפת הגשם (אששע) .
 ושם אפר פ' . מלשון התפוררת (זר שטייבונג)
 שבאמת אין הגשם כלה ואבל לגמרי מכה השרפה אך
 חלקי